

Марина ПИЖОВА

доктор юридичних наук, доцент,
проректор з наукової роботи
Державного податкового університету (Ірпінь),
адвокат
pyzhova91@gmail.com

ІНТЕГРАЦІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТУ ЯК КЛЮЧ ДО ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ

Мінливість сучасного ринку праці зумовлена низкою факторів: від глобалізаційних політико-економічних процесів до регіональних особливостей конкретної країни. Останніми роками міграція трудової сили також сприяла трансформації як міжнародного, так і національних ринків праці. Потужний розвиток цифровізації, роботизації та інноваційних технологій кардинально змінює структуру ринку праці: одні професії стають перспективними й затребуваними, тоді як інші втрачають конкурентоспроможність і фінансову привабливість.

Звичайно, ситуації в Україні, збройна агресія яка триває майже три роки, не могла не позначитися на процесах трудової зайнятості, безробіття, появи нових професій та інших процесів у трудовій царині. Для національного ринку праці це не стало прецедентом. Наприклад у період Помаранчевої революції (кінець 2004 – початок 2005 р.) ринок праці в нашій державі теж зазнав впливу політичної нестабільності, економічних змін, «соціальних страхів». Ці обставини стимулювали трудову міграцію особливо до країн Європейського Союзу, скорочення інвестицій у ключових сферах і як наслідок збільшення безробіття, коливання у заробітних платах та інші логічні супроводжуючі процеси [1].

Однак сьогодні вищезазначені фактори не є виключними, які формують ринок праці. Ми маємо констатувати, що штучний інтелект (далі – ШІ) є сучасним фактором, який формує вектор змін на ринку праці. Можливо не всі вчені з нами погодяться, оскільки зараз можна прослідкувати біполярність у позиціях науковців. Одні категорично не сприймають ШІ і вважають, що його необхідно заборонити використовувати у системі освіти. Вважаючи, що він зруйнує її. Так, Л. Ілійчук у своїй роботі «Вплив штучного інтелекту на якість освіти: можливості, виклики та загрози» вказує, що впровадження штучного інтелекту в освітній процес сучасного закладу освіти, може негативно позначатися на якості освіти, зокрема, стандартизації навчання, втрати контакту між учасниками

освітнього процесу, зниження мотивації до навчання, порушення академічної доброчесності, алгоритмічні помилки та недостовірність даних, соціальної ізоляції, недостатньої підготовки кадрів, кіберзагрози та безпеки даних [2].

А. Андрощук та О. Малюга у своїй статті «Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції» зазначають, що технологія ШІ не керується поняттями моралі чи доброчесності, а відтак, всю відповідальність покладено на користувача. Поняття академічна доброчесність передбачає сукупність людських якостей, якими має керуватися учасник навчального процесу для забезпечення довіри до результатів його навчальних чи наукових досягнень. Для студента, що володіє спеціальними навичками взаємодії з чатботом, досить легко згенерувати відповідь на поставлене перед ним завдання та видати її за власну. Це знецінює та руйнує існуючу систему оцінювання та постає новим викликом для освітян [3].

Водночас, зазначені вище науковці все ж таки у висновках своїх робіт приходять до того, що ШІ має багато переваг, які можуть значно покращити систему освіти.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р була схвалена Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, в якій зазначено, проблема, яка потребує розв'язання – це наявність ризиків зростання рівня безробіття у зв'язку з використанням технологій штучного інтелекту [4]. До того, ж якщо проаналізувати Концепцію, то безумовно можна зробити висновок, що в-першу чергу ШІ впливає на систему освіти. Однак на жаль, взагалі не відображено, що необхідний аналіз впливу ШІ на ринок праці.

На наше переконання, стратегічна помилка говорити лише про вплив ШІ на систему освіти. Чомусь ми зменшуємо важливість питання впливу ШІ на ринок праці. І взагалі ці питання мають бути поєднанні, досліджуватися та вирішуватися у єдності та диференціації. Ми маємо розуміти, що хочемо ми того, чи ні, але вже ШІ інтегрується в освіту. І від того наскільки відповідально до цього буде відноситися кожен учасник освітнього процесу (викладач, здобувач освіти, адміністрація закладу освіти), буде залежати результат: успішна трансформація освіти, яка відповідає сучасним потребам чи повний хаос із надуманими заборонами та повною некомпетенцією. А це в свою чергу безповоротно буде відображатися на ринку праці. Адже інтеграція ШІ в освіту – це ключ до трансформації ринку праці.

Можна заборонити ШІ в освіті (така практика є в значній кількості американських університетів), однак здобувач освіти, який вийшов з такого закладу освіти, прийшовши на ринок праці може стикнутися з тим, що його трудова функція може ефективно виконуватися за допомогою ШІ. Оскільки не можна забувати, що ШІ може бути як окремим інструментом виконання певних дій, так і частиною автоматизованого процесу певної діяльності. І тоді такий здобувач освіти після успішного закінчення закладу освіти виявиться не потрібним на ринку праці. А враховуючи динамічну тенденцію впровадження ШІ в найрізноманітніші сфери суспільного життя, ринок праці реагує на це безапеляційно.

Саме тому на наше переконання інтеграція ШІ в освіту є передусім необхідністю з позицій стану ринку праці. Влучне визначення ШІ мітиться в книзі Rosemary Luckin «Machine Learning and Human Intelligence The future of education for the 21st century» штучний інтелект необхідно розуміти як здатність комп'ютерних систем виконувати дії та демонструвати поведінку, які вимагали б інтелекту, якби їх виконувала людина [5]. Ми відстоюємо позицію, що ШІ це інструмент навчання, інструмент виконання трудової функції, який необхідно опановувати задля своєї ефективної діяльності та посилення своїх професійних позицій на ринку праці.

Література:

1. Показники ринку праці (1999–2019). Інформація з сайту Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Ілійчук Л. (2024). Вплив штучного інтелекту на якість освіти: можливості, виклики та загрози. *Науково-педагогічні студії*, 8. С. 232–248. doi: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2028-8-232-248>
3. Андрощук Аліна Геннадіївна, Малюга Олександр Сергійович. Використання штучного інтелекту у вищій освіті: стан і тенденції. *International Science Journal of Education and Linguistics*. Vol. 3, No. 2, 2024, pp. 27–35. doi: <https://doi.org/10.46299/j.isjel.20240302.04>
4. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 р. № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
5. Luckin R. Machine Learning and Human Intelligence: The Future of Education for the 21st Century. London: UCL Institute of Education Press; 2018. P. 167.